

МАРИНА ТА СЕРГІЙ
ДЯЧЕНКИ

Світи Марини та Сергія Дяченків

Роман

Харків
«ФОЛІО»
2017

ВАРАН

ЧАСТИНА ПЕРША

РОЗДІЛ ПЕРШИЙ

Франта привезли в поштовім човні. Серед мішків і ящиків старого Макія пасажир мав недоладний вигляд — смішний куценький плащ поверх чепурного світлого костюма, над головою перетинчаста штука, дуже схожа на парасоль (коли човен наблизився, Варан упевнився, що це таки парасоль, але не від сонця, а від дощу. З такими цяцьками ходять лише верхні: приймальник із гірської пристані, приміром, у міжсезоння смішить усеньке селище своїм картатим парасолем з мереживом).

Був тихий сірий ранок. Б'ючись по воді, кожна краплина дощу підлітала дзвінким стовпцем, наче хотіла вернутися в небо, і через те море здавалось кошлатим. Широка, майже квадратова плоскодонка ляскала по морю лопатями бортових коліс. Старий Макій крутив педалі; поштареве пихтіння й кректання лунало далеко над водою. Пасажир без діла сидів на кормі.

— По-ошта! — урочисто вигукнув Макій, хоча нікого, крім Варана, на пристані не було. — Добрі люди, прийміть уклін від близьких ваших і далеких, за добрі новини благословіть Імператора, за лихі прокляніть Шуу! По-ошта!

Голос у старого був не те щоб приємний, проте розложистий. Варан помітив, як чужинець під парасолем морщиться, явно борючись із бажанням заткнути вуха. Ще подумає, що Макій напоказ горло дере!

Варанові нараз стало прикро за старого поштаря. Макій нікому не кланявся, але шанував раз і назавжди заведений порядок і бороду розчісував надвоє навіть тоді, коли доводилося тижнями хилитатись у відкритому морі. Якби довкола не було ні душі, Макій однаково вигукнув би звичайне привітання поштового цеху, але ж не станеш по-

яснювати це молодому джэнджикові, що розлігся на кормі з поблажливим осміхом...

Човен причалив.

— Здоров, дядьку Макію.

— Привіт, Вараську. Того, кхе...

Неприродно закашлявшись, Макій обернувся до пасажира:

— Прибули, той, ваша милосте.

Милість склав парасоль, кисло всміхнувся і, балансуючи в хиткій плоскодонці, звівся на ноги.

Милості було з вигляду років вісімнадцять. Безбарвне м'яке волосся, неймовірно довге — до пліч, мабуть, — стирчало з-під низько насунутого каптура. Тонкі губи за кольором не різнилися від блідих щік; найяскравішою плямою на обличчі прибульця був ніс — яскраво-червоний, розпухлий від нежиті, з нервово тремтучими ніздрями.

— Гості до вас, — Макій скоса подивився на Варана. — Точніше, не гості, а... той, *горні*.

Поштар почувався, очевидно, ніяково. Пасажир його був одягнений і споряджений як важлива особа, але подобав на застудженого шмаркача й держався без належної гідності — ось, видерся на кам'яний причал, не дожидаючи, поки висунуть трап... І то, коли ти насправді горні — чому не подорожуєш *верхами*?

Ставши на землю, чужинець перше послизнувся й мало не впав:

— Ой... Добрідень, пане. Я до вас із дорученням від Імператора.

Сказано було просто й буденно.

— До мене? — похлинувся Варан.

— До вашого князя, — прибулець знову підсковзнувся на рівноті, незграбно змахнув руками, намагаючись утримати рівновагу. — Туди, — й невизначено тицьнув пальцем у перетинчастий спід свого парасоля.

Макій кинув на причал два пузирі з поштою — для селищних і для верхніх. Махнув Варанові рукою: я, мовляв, свою роботу зробив. Сів на педалі, різко крутонув назад, так що вода коло пристані закипіла. Човен відійшов од берега, лишаючи виразний слід на воді.

— Мені, либонь, треба пред'явити вірчі грамоти? — спитав чужинець і невпевнено чхнув.

Макіїв човен поволі завертав за ріг — до рудокопів, на Маленьку. Варан закинув на плечі обидва пузирі; мішки були легкі, перед сезоном люди мають важливішу роботу, як на мушлі ножичком дрябати, однак Варан зігнувся під ношею і напружено засопів: хай прибулець бачить, що йому важко. Що він працює обіруч. І нести дерев'яну скриньку, що самотою стоїть посеред причалу, окрім власника — нема кому.

Чужинець, загаявшись, узяв скриньку за шкіряну ручку. Підняв легко; таж вона порожня, подумав Варан, чомусь дратуючись. Про людське око тягає з собою хазяйську дерев'яну скриньку, аби тільки його мали за велике цабе. Або продати наміряється. Або взагалі вкрав десь. А всі його балачки про доручення Імператора — брехня, ба навіть гірше — наклеп і ересь...

— Може, мені все-таки пред'явити грамоти? — наполегливіше спитав чужинець.

— Ходімо, горні, — сказав Варан. — Кому треба — пред'явите.

І не озираючись, звикло стрибаючи з каменя на камінь, рушив до берега. Мішки з поштою тихенько дзвякали й поколювали спину.

Чужинець відстав. На стежці під дашком Варану довелося дождити його, скинувши пакунки додолу. Панок не раз і не два спіткнувся, пірнувши по коліно у воду; парасоль він урешті закрив і поклав під пахву. Утямив-таки: рибка парасольки не потребує... А може, просто сил не стало мучитись зі скринькою та парасолем одночасно.

Варан сподівався шмарклів і прокльонів і неабияк здивувався, розгледівши на виду в панка усмішку. Шмарклів, щоправда, також не бракувало: прихोдько знай чхав, витираючи носа розмоклою мереживною хусточкою.

— Мокро у вас, — весело сказав прибулець. — Мабуть, сезону ждете?

— Атож...

— А де народ? Безлюдно якось, на пристані нікого, і на березі...

Варан хотів сказати, що, позаяк милість не попередила про візит зарані, то й сурмачів із волинарями запросити забули. Але змовчав. Хто його зна...

— Донні сіють... Ковчег латають... Самі ж кажете, сезону ждемо, ото й ситухи вчора від берега повіялись, а значить, скоро забулькотить...

Чому я так багато говорю, незадоволено подумав Варан. Хто я йому — староста, здавати звіт? А, до речі, ще спитати б, чи на місці староста, чи не поперся зрання сітки на своєму полі класти... Батько казав — усі найкращі сітки сам загірб, сволота.

— Це... добре, — сказав панок. Було чути, що він засапався.

— Що доброго, га? — не дуже поштиво відказав Варан. Тепер вони йшли сухою терасою під камінним дашком, Варан попереду, прибулий — позаду. Тераса вилася по краю скелі, колами, все вище. Мішки кололи спину: що ж вони, холера, нічого м'якенького в пузир не підклали?!

— Добре... що сезон... так скоро, — сказав невидний за спиною панок. — Не уявляю... як ви тут і живете...

Варан скривив страшну пику, за що не раз діставав на горіхи від батька. Але ж тепер однаково ніхто не бачить.

— Добре живемо... Репс жуємо, рибу смажимо. Витребеньки клеїмо з мушель... Сезон згадуємо. До наступного сезону.

— Повільніше, — сказав приїжджий. — Дихати важко.

Але ж він точно горні з діда-прадіда, подумав Варан. Тут не можна вдати. І народився, видко, нагорі... Тому й мокро в нас, і погано, і дихати, бач, немає чим.

— Скоро дістанемося, — пообіцяв пом'якшавши. — Он, димки мріють...

Селище здалеку здавалося осілою на землю хмариною. Стелився по землі дим, і здіймалася пара над пласкими кам'яними дахами. Тягнучи за собою, мов хвіст, заслаблого панка, Варан рушив просто до старостового дому.

— Карпе, агов, Карпе! Пошта прийшла, і ще маю справу...

— Пошту поклади під дверима, а справи нехай зачекають, — відповів сиплий голос. — Дверей не відчиняй, чуєш: сухо в мене. Потім справи.

Але перш ніж Варан устиг щось промовити у відповідь, приїжджий відсунув його з дороги й штовхнув просмолені двері.

— Я сказав — не відчиняти! — гаркнув староста. — Ну ти в мене дістанеш, погань!

Варан не добрав нічого кращого, як ступити всередину слідом за чужинцем.

У старости й справді було сухо. Зі стелі звисали набрякли соляні мішечки — з тих, що всотують пару із повітря, як губка — воду. Підлогу вкривав хрусткий шар рожевої та голубої солі; сам Карпо, у домотканій одежі, сидів перед вогнищем зі смачним полумиском на колінах. Не риба, як міг розгледіти Варан. І не репс.

Ковтнув слину.

— Перепрошую, — мовив панок, випрямляючись і стаючи схожим на справжнього пана. — Я прибув на Кругле Ікло з Імператорським дорученням для вашого князя... Готовий пред'явити вірчі грамоти.

Карпо, треба віддати йому належне, не похлинувся овочевим рагу (а в мисці було саме рагу!). Змірявши оком чужинця, мигцем глянувши на Варана (той здогадався щільно зачинити двері за прибульцем), староста обережно поставив полумисок на низький камінний столик. Нахилив голову, ставши напрочуд схожим на рибу-горбуньку:

— Прошу.

Варан переступив з ноги на ногу. Сіль під чоботами хруснула басовито, волого, невдоволено, та це ще півлиха: навколо мокрих черевиків прибульця коштовний соляний килим не тільки наситився, але став підтавати.

Чужинець нахилився над своєю скринькою (різьблена скриня з суцільного дерева! Варан бачив, яким поглядом староста зирнув на штучку: хто-хто, а Карпо на цьому знається). Відкинув віко; скриня не була порожня, як гадалося Варану. Вона була повна тонких згортків паперу. Сухих хрустких згортків, так що вміст скрині був, либонь, дорожчим за оболонку...

І як це його в дорозі не пограбували, здивувався Варан.

— Мої документи...

Чужинець розгорнув щось на долоні.

Варан сахнувся. Над розгорнутим аркушем зайнялося райдужне сяйво; злегка потріскуючи, замерехтіли іскорки. Староста витріщив очі, несвідомим рухом приклав два пальці до губ, відганяючи Шуу та її поплічників.

— Вивчіть уважно, — сказав прибулець, і Варанові здалося, що в його голосі бринить знущання. Авжеж, тиць-

